

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
8.9.2020



Γραμματισμός

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΖΩΗΣ
Σ' ΕΝΑΝ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ

κόσμο



Σχεδιασμός σφίσας - Ιωάννα Κανάρη Παπαδοπούλου 2020

ιστοσελίδα: grammatismos.wordpress.com

Παγκύπρια Οργάνωση Προώθησης Γραμματισμού / facebook

«Ας μορφωθούμε. Μόνο έτσι θα νικήσουμε»!

Τιμώντας και φέτος την 8^η Σεπτεμβρίου, Παγκόσμια Ημέρα Γραμματισμού, η Παγκύπρια Οργάνωση Προώθησης Γραμματισμού δημοσιεύει μαζί με το δικό της Μήνυμα Γραμματισμού και το κείμενο που έγραψε ειδικά για τη μέρα αυτή ο Κύπριος συγγραφέας Σταύρος Χριστοδούλου, ο οποίος βραβεύτηκε με το Βραβείο Λογοτεχνίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2020. Τα λόγια του έχουν ιδιαίτερη σημασία κατά την ιδιάζουσα περίοδο που διανύει η Κύπρος και ολόκληρη η ανθρωπότητα εν μέσω πανδημίας. Δεν είναι τυχαίο που το θέμα που όρισε η UNESCO για τον φετινό εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Γραμματισμού είναι η διδασκαλία και κατάκτηση δεξιοτήτων γραμματισμού κατά τη διάρκεια, αλλά και πέραν, της κρίσης του COVID-19, με έμφαση στον ρόλο των παιδαγωγών και των παιδαγωγικών μεθόδων, οι οποίες επιβάλλεται να αλλάξουν. Αν αφουγκραστούμε τα μηνύματα των εκπαιδευτικών και πνευματικών ανθρώπων, θα καταφέρουμε να εξέλθουμε της κρίσης και να ενισχύσουμε τα επίπεδα γραμματισμού στον τόπο μας.

Μήνυμα Γραμματισμού της Παγκύπριας Οργάνωσης Προώθησης Γραμματισμού

Η φετινή Παγκόσμια Ημέρα Γραμματισμού δεν θα μπορούσε να έχει άλλη εστίαση από την πανδημία του COVID-19, «τη μεγαλύτερη διατάραξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας που έχει γίνει ποτέ», σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Παρά τις ενίοτε σοβαρές προσπάθειες των κυβερνήσεων σε όλο τον κόσμο για αντιστάθμιση των συνεπειών από τη διακοπή της σχολικής φοίτησης, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι μια ολόκληρη γενιά μαθητών/τριών θα αντιμετωπίσει σοβαρό μαθησιακό έλλειμμα, ειδικότερα οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως είναι τα άτομα με αναπηρία, όσα ανήκουν σε μειονότητες ή μη προνομιούχες κοινότητες, όσα βρίσκονται σε απομονωμένες περιοχές, είναι εκτοπισμένα ή πρόσφυγες.

Η «κρίση γραμματισμού», βέβαια, προϋπήρχε και πίσω από αυτήν βρίσκονται συγκαλυμμένα βαθύτερα και πολυπλοκότερα κοινωνικά προβλήματα, καθώς ο γραμματισμός συνδέεται άμεσα με την κατανομή της κοινωνικής εξουσίας. Δικαιολογημένα χαρακτηρίστηκε από τον Paulo Freire ως «κρίση της δημοκρατίας», αφού τα χαμηλά επίπεδα γραμματισμού συνιστούν μια βαθιά αδικία με σοβαρές επιπτώσεις στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου και κατ' επέκταση στη συμμετοχή του στην πολιτική ζωή. Ενδεικτικά, ο αναλφαβητισμός μαστίζει κατά κύριο λόγο τις φτωχές χώρες του Τρίτου Κόσμου, ενώ το 64% του παγκόσμιου λειτουργικά αναλφάβητου πληθυσμού είναι γυναίκες.

Η πανδημία έφερε στο φως το διαχρονικό πρόβλημα της άνισης πρόσβασης των μη προνομιούχων κοινωνικών τάξεων σε τεχνολογικές υποδομές, ενώ παράλληλα αποκάλυψε την ανεπάρκεια και την απρονοησία των εκπαιδευτικών συστημάτων σε πολλές χώρες. Εξετάζοντας το κυπριακό εκπαιδευτικό συγκείμενο, η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης υπήρξε προβληματική λόγω της μη ισότιμης πρόσβασης όλων των παιδιών από όλα τα κοινωνικοοικονομικά στρώματα στην τεχνολογία, λόγω της τεχνολειτουργικής ανεπάρκειας του δημόσιου εκπαιδευτικού μηχανισμού και λόγω της απουσίας συστηματικής και καθολικής επιμόρφωσης των μάχιμων εκπαιδευτικών σε θέματα παιδαγωγικής αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών.

Οι πιο πάνω διαπιστώσεις μάς οδηγούν στο πλέον κρίσιμο ερώτημα: Ποιον ρόλο καλείται να διαδραματίσει σήμερα η/ο εκπαιδευτικός εν καιρώ πανδημίας, αλλά και πέρα από αυτήν; Ποιες παιδαγωγικές και πρακτικές γραμματισμού καλείται να προσεγγίσει ή να επεκτείνει, ώστε να ανταποκριθεί με επιτυχία στο πολυσύνθετο σύμπαν γραμματισμού που διαμορφώνεται; Στην περίπτωση της Κύπρου, η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων απάντησαν με την πρόθεση και την ικανότητά τους να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις. Εντός ασφυκτικών χρονοδιαγραμμάτων, κατέκτησαν και δίδαξαν τις απαιτούμενες πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού, παρήγαγαν σημαντικό εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο μοιράστηκαν μέσω δικτύων συνεργασίας και πρόσφεραν κάθε δυνατή μαθησιακή, συναισθηματική και ψυχολογική υποστήριξη στους μαθητές/τριές τους. Ποιες είναι, ωστόσο, οι υποστηρικτικές δομές που έχει ανάγκη η/ο εκπαιδευτικός, για να προωθήσει τις πρακτικές των νέων και πολλαπλών γραμματισμών;

Το σπουδαιότερο ίσως μάθημα που η πανδημία μάς δίδαξε είναι η αδήριτη ανάγκη θεσμοθέτησης συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις ραγδαίες αλλαγές και εξελίξεις στα περιβάλλοντα των κοινωνιών μάθησης, με ή χωρίς πανδημία. Ο γραμματισμός, ως ένας κοινωνικά καθοριζόμενος και ιδεολογικά πλαισιωμένος όρος, ασφαλώς και δεν περιορίζεται στις λειτουργικές δεξιότητες της ανάγνωσης, της γραφής και της αριθμητικής, αλλά επαναπροσδιορίζεται κάθε φορά σε σχέση με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον όπου εμφανίζεται. Σε έναν διαρκώς εξελισσόμενο κόσμο πολυτροπικότητας και υβριδικότητας των κειμένων γύρω μας, η ικανότητα του ατόμου να κατανοεί, να ερμηνεύει και να αντιμετωπίζει κριτικά τα διάφορα είδη λόγου – κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, αλλά και μη γλωσσικά κείμενα – είναι που το καθιστά εγγράμματο.

Συνεπώς, οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν το πλαίσιο για νέες πρακτικές γραμματισμού κι αντίστροφα, οι νέοι γραμματισμοί αλλάζουν, πολλαπλασιάζονται και υβριδοποιούνται, ως επακόλουθο των νέων τεχνολογιών. Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η εκπαίδευση παιδαγωγών και μαθητών/τριών σε ψηφιακές πρακτικές γραμματισμού, καθώς επίσης σε πρακτικές διαφόρων ειδών κοινωνικού γραμματισμού, όπως είναι ο πληροφοριακός, ο πολιτισμικός και ο γραμματισμός για τα ΜΜΕ. Η εκπαίδευση στα είδη γραμματισμού που η κοινωνία απαιτεί, μπορεί να διευρύνει τον σχολικό γραμματισμό και να επιτρέψει στο εκπαιδευτικό σύστημα την προώθηση των απαραίτητων δεξιοτήτων για την καλλιέργεια κριτικά και ανεξάρτητα σκεπτόμενων ενεργών πολιτών. Ωστόσο, η ενδυνάμωση των επαγγελματικών ταυτοτήτων των εκπαιδευτικών είναι ανάγκη να συνοδεύεται από πολιτικές και μηχανισμούς που διασφαλίζουν την ποιότητα στην εκπαίδευση, μέσα από τον υγιή εκσυγχρονισμό της και ποτέ στον βωμό πολιτικών, οικονομικών ή άλλων συμφερόντων.

Μαρίνα Γεωργίου Μωριά

Γραμματέας της Παγκύπριας Οργάνωσης Προώθησης Γραμματισμού

Μήνυμα Γραμματισμού του συγγραφέα Σταύρου Χριστοδούλου

Μέσα στη δίνη της πανδημίας, άλλα γεγονότα, πέραν της επέλασης του COVID-19, δύσκολα κατάφεραν να αποσπάσουν την προσοχή των ΜΜΕ. Σε αυτές τις ελάχιστες εξαιρέσεις συγκαταλέγεται η δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ, που υπήρξε η θρυαλλίδα για μια νέα αναζωπύρωση του κινήματος διαμαρτυρίας ενάντια στη ρατσιστική βία. Τώρα πια, που κόπασε ο κουρνιαχτός εκείνων των ταραγμένων ημερών, αξίζει ν' ακούσουμε ξανά με προσοχή τον Τέρενς Φλόιντ, αδελφό του δολοφονηθέντος: «Educate yourself», προέτρεψε το εξεγερμένο πλήθος. «Μορφωθείτε, για να ξέρετε ποιον ψηφίζετε», εννοούσε. «Μορφωθείτε». Τελεία. Γιατί δεν υπάρχει πιο αποτελεσματικό όπλο από τη μόρφωση, για να σταθεί ο άνθρωπος όρθιος, με αξιοπρέπεια, διεκδικώντας το μερίδιό στη ζωή που δικαιωματικά του ανήκει.

Παράλληλα, ένα από τα θέματα που ανέδειξε η πανδημία είναι οι παθογένειες του συστήματος παιδείας, αν αναλογιστούμε τις δυσκολίες που υπήρξαν αρχικά στην ικανοποιητική λειτουργία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Οι ανεπάρκειες της εκπαίδευσης υπενθύμισαν την αναγκαιότητα επαναχάραξης πολιτικών και δημιουργίας υποδομών. Η κατανόηση και η χρήση της πληροφορίας, ιδιαιτέρως από τους νέους, είναι

ο μοναδικός τρόπος για να αφήσει αυτή η γενιά το αποτύπωμά της στα όσα συντελούνται στον κόσμο. Διαβάζοντας την Κριστίν Μπρους, ακαδημαϊκό με εξειδίκευση στον Πληροφορικό Γραμματισμό, διαπιστώνουμε ότι τα πράγματα δεν είναι διόλου θεωρητικά. Μια σειρά από πρακτικά μέτρα-πολιτικές μπορούν να αλλάξουν άρδην την αποκαρδιωτική πραγματικότητα που σήμερα βιώνουμε. Η αναβάθμιση του ρόλου των βιβλιοθηκών, το κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό και η διαθέσιμη τεχνολογία θα έπρεπε να αποτελούν άμεσα ζητούμενα, μαζί με την ενίσχυση της έκδοσης βιβλίων, την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας και την ενθάρρυνση της διά βίου μάθησης.

Η ανάδειξη του Γραμματισμού σε αιχμή της εκπαιδευτικής πολιτικής συνιστά ανθρώπινο δικαίωμα, καθώς αποτελεί κομμάτι της αλυσίδας της γνώσης, άρα πυλώνα της Δημοκρατίας. «Μορφωθείτε!» ηχεί ακόμα σπαρακτική η κραυγή του Τέρενς Φλόιντ. «Μορφωθείτε, γιατί μόνο έτσι θα νικήσουμε» είναι το μήνυμα για όσους διαβάζουν πίσω από τις γραμμές της Ιστορίας.

Σταύρος Χριστοδούλου

Συγγραφέας (Βραβείο Λογοτεχνίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020
για το μυθιστόρημά του “Η μέρα που πάγωσε ο ποταμός”)